

1. De zoon van de koster

Meester Gerrit kijkt door de kleine ruitjes van het schoollokaal. De school is uit en de kinderen zijn zojuist naar buiten gegaan. 'Of het aan het weer ligt, weet ik niet, maar ze hebben onder de middaglessen slecht opgelet', denkt de meester hardop. Kijk daar nou eens, hoe die jongens aan het vechten zijn. Natuurlijk zijn het Geurt en David weer, die elkaar in de haren vliegen.

Driftig tikt meester Gerrit tegen het ruitje. 'Stop daarmee, jongens!' roept hij en hij zwaait waarschuwend met zijn vinger. Verschrikt kijken de vechtersbazen naar het schoollokaal. Als ze de meester daar zien staan, laten ze elkaar direct los. Maar aan alles is te merken dat ze er nog lang niet genoeg van hebben. Het botst wel vaker tussen hen. Gisteren vond Geurt dat David te veel praatjes kreeg en altijd maar zijn zin wilde hebben. Maar hij laat zelf ook de kaas niet van zijn brood eten.

Nu wordt het voor meester Gerrit pas goed duidelijk waarom het in de klas zo onrustig was. Geurt heeft een groep jongens achter zich en David heeft vooral geprobeerd de meisjes aan zijn kant te krijgen.

Als de laatste kinderen het plein verlaten hebben, wordt het weer stil rond de school. Meester Gerrit ruimt nog wat spullen op. Gelukkig maar dat hij genoeg verdient om al zijn tijd aan het werk op school te besteden. Dat is op andere scholen soms veel moeilijker. Neem zijn neef, die ook schoolmeester is. Hij heeft zeker nog wel vijf andere baantjes erbij om rond te kunnen komen. Soms moet hij midden

onder de rekenles naar een begrafenis. Dan moet de hulpmester zijn taak overnemen.

In Woerden gaat de school uit van het stadsbestuur. Er is maar één school in Woerden. Daar zit rijk en arm op. Jammer genoeg zijn er nog veel ouders, vooral arme, die hun kinderen niet naar school sturen. Ze moeten thuis meehelpen of verdienen wat geld door bij anderen te werken.

Dat is hard nodig!

Wat een verschil toch tussen de ene leerling en de andere, denkt meester Gerrit, terwijl hij zijn buis¹ aantrekt. Hij sluit de deur en trekt zijn kraag wat hoger. Het is koud buiten. Er kan best eens wat vorst komen.

Neem nou Geurt en David en vergelijk die eens met Jan, de zoon van de koster, gaat de meester in gedachten verder. Je kunt ze niet met elkaar vergelijken. Jan is een gehoorzame jongen. Nooit zal hij je tegenspreken. Hij kent zijn psalmvers al als David nog moet beginnen met leren.

Jan valt op in de klas door zijn ijver. Die jongen zal thuis ook weinig problemen opleveren, denkt meester Gerrit. Hij helpt zijn vader trouw en is ook op school behulpzaam. Koster Jan Dirkszoon kan trots zijn op zijn zoon. Eigenlijk heeft hij een te goed verstand om alleen de school in Woerden te volgen. Hij moet verder studeren. Als hij de koster spreekt, moet meester Gerrit het daar nog eens met hem over hebben. Er zit meer in zijn zoon Jan dan vader misschien wel denkt.

1. De buis was een strak mannenhemd dat in de middeleeuwen tot de 17de eeuw werd gedragen.

'Je bent laat thuis, Jan', zegt moeder, als haar zoon binnenkomt. Ze is dat helemaal niet van hem gewend. Maar ze ziet aan zijn gezicht dat er iets is.

'Wat is er aan de hand?' vraagt moeder.

En dan brandt Jan los. Hij vertelt over de ruzie tussen Geurt en David. Eerst het gevecht op het schoolplein. Toen de meester verboden had om daar nog langer te vechten, gingen ze op straat verder.

'Heb jij ook meegedaan?' vraagt moeder bezorgd.

'Nee, moeder. Ik heb gezegd dat ze moesten stoppen.'

'En gebeurde dat ook?' vraagt moeder.

Jan schudt zijn hoofd. En dan vertelt hij van de bloedneus van David en de kapotte kleren van Geurt.

'Het is toch wat met die jongens, Jan. Ze denken maar dat alles mag. En die kapotte kleren zijn niet het ergste, maar je weet hoeveel het allemaal kost.'

Jan knikt. Hij is het helemaal met zijn moeder eens. Maar hij kan er zo weinig aan doen. Moeder raadt hem aan op een afstand te blijven. 'En denk je dat ze nu nóg bezig zijn? Dan stuur ik de rakkers van de schout² op hen af!'

'Die kwamen er al aan toen ik naar huis ging', zegt Jan. 'Ze renden ieder een andere kant op en de rest van de klas maakte ook haast om weg te komen!'

Moet ik vader nog helpen in de Petruskerk?'

'Nee, dat zou nu veel te laat worden. Daarom heb ik Cornelia maar gestuurd.'

Cornelia is de oudere zus van Jan. Ze helpt haar vader met het stoffen en vegen. Er ligt na de dienst vaak rommel op

2. Agenten in dienst van de schout (hoofd van de politie).

de vloer en vader wil dat niet. De pastoor komt ook regelmatig kijken of alles er netjes uitziet. Vandaag is hij er niet, maar hij heeft de kapelaan gestuurd om alles te controleren, vertelt moeder.

‘De pastoor is zeker de belangrijkste man in de kerk?’ zegt Jan. ‘En de kapelaan dan?’

‘De pastoor heeft de leiding en de kapelaan helpt hem’, zegt moeder. ‘Jan, dek de tafel maar, want je vader en Cornelia kunnen elk moment binnenkomen.’

Als vader en Cornelia de kamer inlopen, zet moeder de grote pot met gruttenbrij³ op tafel. Vader vouwt zijn handen en dat is voor de anderen het teken om dat ook te doen.

De koster bidt voor de pastoor, die op reis is. Ook bidt hij voor de kapelaan, die hem vervangt en nu de zorg voor de parochie⁴ heeft. Daarna vraagt Jan Dirkszoon een zegen voor de maaltijd.

Onder het eten wordt bijna niets gezegd. Als ze klaar zijn, praten vader en moeder nog na over de gebeurtenissen van deze dag. Jan mag nog een keer vertellen wat er gebeurd is tussen de twee jongens. Vader besluit om direct maar met meester Gerrit te gaan praten. Dan kan hij het ook over de toekomst van Jan hebben. Maar dat laatste zegt hij er niet bij.

De koster treft het, want de meester heeft wel even tijd. Zijn vrouw is druk bezig met de kinderen en de meester luistert naar wat Jan Dirkszoon over de vechtpartij vertelt.

3. Gort gekookt in karnemelk.

4. Wat in de protestante kerken een gemeente wordt genoemd, is bij de rooms-katholieken een parochie.